

REIKALAVIMAI, KELIAMŲ UŽSIENIO KALBOS KOMPETENCIJAI, ĮSIDARBINANT LIETUVOS PASLAUGŲ VERSLO RINKOJE

Milda Kiškytė

Vilniaus kolegija,

Saltoniškių g. 58, Vilnius

Anotacija

Nepaisant anglų kalbos dominavimo kiek kasdienybėje, moksle, tiek darbo rinkoje, Europos Sąjungos strateginiai dokumentai bei pastarojo dešimtmečio tyrimai pažymi, kad užsienio kalbų kompetencija neabejotinai vis dar yra labai svarbus ekonominis reiškinys, prisidedantis prie inovacijų įvairovės ir konkurencingumo darbo rinkoje, tarptautinio įmonių atvirumo bei darbuotojų judumo. Straipsnyje nagrinėjamos problemos kontekstas ir aktualumas aptariamas, remiantis Europos Sąjungos (ES) kalbų politikos dokumentų, juose skelbiamų direktyvų, rekomendacijų, nuostatų įsidarbinamumui bei atliktos literatūros analizės pagrindu. Straipsnyje pristatoma atlikta kiekybinė darbo skelbimų turinio tyrimo rezultatų analizė, atskleidžianti reikalavimus, keliamus užsienio kalbos kompetencijai Lietuvos paslaugų verslo darbo rinkoje. *Tyrimo tikslas* nustatyti reikalavimus, keliamus kandidato užsienio kalbos kompetencijai, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo rinkoje. Tiriamąją imtį sudarė keturi šimtai trisdešimt trys (N=433) darbo skelbimai, paskelbti *cvbankas.lt* Lietuvos įsidarbinimo svetainėje. Buvo pasirinktos penkios paslaugų verslo sektoriaus pramonės šakos Lietuvoje: informacinės technologijos, finansai ir apskaita, klientų aptarnavimas, verslo vadyba, inžinerija. Darbo skelbimai buvo surinkti ir tyrinėjami nuo 2023 metų sausio mėnesio iki 2023 metų rugsėjo mėnesio. *Tyrimo metodai*: empirinio tyrimo rezultatai gauti, analizuojant strateginius ES dokumentus ir mokslinę literatūrą, naudojantis statistinių skaičiavimų programomis, lyginant ir apibendrinant duomenis. Tyrimas atskleidė, kad keliami reikalavimai kandidato užsienio kalbos žinioms Lietuvos paslaugų verslo rinkoje yra labai aukšti tarp kitų kvalifikacinių profesinių reikalavimų sąrašo darbo skelbime ir, kad reikalavimas mokėti užsienio kalbų įsidarbinant yra lygiagrečiai svarbus profesiniams kvalifikaciniams reikalavimams, keliamiems kandidatui darbo skelbimuose Lietuvos paslaugų verslo rinkoje.

Reikšminiai žodžiai: užsienio kalbos kompetencija, paslaugų verslo darbo rinka, įsidarbinimas, darbo skelbimas.

Įvadas

Kalbinė elgsena darbo aplinkos komunikacijoje yra vienas labiausiai tyrinėjamų pastarojo dešimtmečio taikomosios kalbotyros laukų. Mokslinė literatūra kalbinę elgseną tyrinėja įvairiais aspektais, kaip pavyzdžiui, gilinantis į kalbos ir užimtumo santykį (Gazzola & Mazzacani, 2019), kalbos ir uždarbio sąsajas (Fabo, Beblavy & Lenaerts, 2017), tarpkultūrinę komunikaciją (Ayres-Bennet, Hafner, Dufresne, Yerushalmi 2022), integraciją į vietinę ir globalią bendruomenę tiek asmeniniu tiek organizacijos lygmeniu (Economist Intelligence Unit, 2012; Costa, Oliveira A., Amante, Oliveira I., Abrantes, Pato, Amaral, Fidalgo, Delplancq, 2017). Pastarąjį dešimtmetį atsiranda vis daugiau tyrimų tyrinėjantių kalbinę elgseną darbo aplinkoje įtaką šalies ekonominės gerovės augimui (Ayres-Bennet et al., 2022; Holmes, 2018; Costa et al. (2017). Apibendrinant minėtų tyrimų tiriamąjį objektą, t. y., kalbinę elgseną darbo aplinkoje, galima teigti, kad komunikacija užsienio kalba darbo aplinkoje, lyginant

ši dešimtmetį su ankstesniais, įgauna kitokį tikslą, nuo asmeninės naudos, susikalbėjimo, bendravimo iki ekonominės gražos ne tik asmeniniu ar organizaciniu, bet ir valstybiniu lygiu.

Vis dėlto, kalbinė elgsena Lietuvos darbo rinkoje yra menkai tyrinėta sritis. Ramonienė (2011) savo tyrime „*Kalbų vartojimas darbe didžiuosiuose Lietuvos miestuose*“ analizuoja bendravimo su skirtingais pašnekovais (bendradarbiais, vadovais ir klientais) ypatumus. Daugiausia dėmesio straipsnio autorė skiria dažniausių kalbų darbo aplinkoje, lietuvių, rusų ir anglų, vartojimui, nagrinėja amžiaus, išsilavinimo veiksnių, tautinės tapatybės sąsajas su kalbų vartojimu darbe. Ramonienė (2011) daro išvadą, kad valstybinė kalba darbo aplinkoje užima tvirtas pozicijas. Taip pat reziumuoja, kad vienos kalbos didmiesčių darbo aplinkoje nepakanka. Dabašinskienė (2011) projekte „*We are Looking for Sales Manager in Lithuania*“ bendrais bruožais pristato kalbinės elgsenos situaciją Lietuvos verslo įmonėse. Minėto straipsnio autorė prieina išvadą, kad Lietuvos darbo rinkoje vyrauja daugiakalbiškumas bei, norint įsidarbinti Lietuvos verslo įmonėse, kalbą reikia mokėti labai gerai. Kiškytė (2023) savo tyrime „*Demands of the Employers for Foreign Language Skills in Job Advertisements in Three Baltic States*“ nagrinėja trijų Baltijos šalių kalbinės elgsenos situaciją darbo aplinkoje, tarp jų ir Lietuvoje. Minėto straipsnio autorė daro išvadą, kad kalbinė elgsena yra svarbi beveik visiems darbdaviams, o pusei darbdavių yra tiek pat svarbi kiek techninis savo srities išmanymas.

Šis tyrimas kelia šį **probleminį tyrimo klausimą**: Kiek užsienio kalbų kompetencija lemia kandidato galimybes įsidarbinamumui Lietuvos darbo rinkos paslaugų verslo rinkoje?

Tyrimo tikslas: nustatyti reikalavimus, keliamus kandidato užsienio kalbos kompetencijai, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo rinkoje.

Tyrimo uždaviniai: 1) ištirti reikalavimus, keliamus užsienio kalbos kompetencijai, lyginant kalbinę kompetenciją su kitais kvalifikaciniais reikalavimais, minimais darbo skelbimuose, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo darbo rinkoje, 2) nustatyti darbo skelbimuose keliamus reikalavimus užsienio kalbos žinių lygiui, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo darbo rinkoje, 3) nustatyti daugiakalbystės poreikį, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo darbo rinkoje.

1.1. Kalbinės kompetencijos svarba strateginiuose Europos Sąjungos dokumentuose

Daugelis Europos Sąjungos strateginių dokumentų pabrėžia kalbinio pasirengimo aktualumą darbo rinkai ir profesinio pasaulio konkurencingumui. Europos Sąjungos dokumentas *Communication: Rethinking education: investing in skills for better socioeconomic outcomes* (European Commission, 2012a) pažymi, kad inovacijų įvairovė ir konkurencingumas, tarptautinis atvirumas, darbuotojų judumas priklauso nuo užsienio kalbų žinių lygio. Minėtame dokumente Europos Komisija kalbinę kompetenciją išskiria iš kitų kompetencijų, pabrėžiant išskirtinai svarbų kalbinės kompetencijos vaidmenį įsidarbinimui tiek vietos tiek tarptautiniu lygiu bei pabrėžiant kalbinio pasirengimo aktualumą veiklos pasaulio konkurencingumui.

Europos komisijos parengtame orientaciniame metmenų dokumente (2006) kalbinės kompetencijos yra dalis bendrųjų gebėjimų, kaip skelbiama dokumente, užtikrinančių kiekvieno piliečio įsidarbinimo, išsilavinimo bei asmeninio tobulėjimo galimybes. Kalbinė kompetencija dokumente yra išskirta kaip itin svarbus įgūdis ir minimas antroje vietoje pagal svarbumą bendrame kompetencijų sąrašė:

1. Bendravimas gimtąja kalba.
2. Bendravimas užsienio kalbomis.
3. Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse
4. Skaitmeninis raštingumas;
5. Mokymasis mokytis;
6. Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai;
7. Iniciatyva ir verslumas;
8. Kultūrinis sąmoningumas ir raiška.

Europos Komisija ([European Commission, 2010](#)) priėmė strategiją „Europa 2020“, kurioje yra įtrauktos net kelios iniciatyvos pabrėžiančios kalbinių kompetencijų svarbą darbo rinkai:

1) „Naujų įgūdžių ir darbo vietų darbotvarkė“, kuria pripažįstama, kad kalbinės kompetencijos gali prisidėti prie darbo rinkos dinamiškumo.

2) „Judus jaunimas“, kuria pabrėžiama, kad skinantis kelią šiuolaikiniame pasaulyje ir darbo rinkoje, geri kalbiniai gebėjimai yra būtini.

Kitame ES strateginiame dokumente yra pabrėžiamas užsienio kalbų komunikacinės kompetencijos plėtojimas, kalbos žinių svarba daugiakalbėje ir daugiakultūroje visuomenėje. Dokumente akcentuojama, jog investavimas į kalbų mokėjimą neabejotinai yra svarbus veiksnys ekonomikos augimui skatinti, kurti naujoms darbo vietoms, didinti įsidarbinimo galimybėms ir sukurti konkurencingumui darbo rinkoje ([Eurostat, 2019](#)).

Barselonos komunikatas (2002) numatė siekį įgyti mažiausiai dviejų užsienio įgūdžius tam, kad padidėtų įsidarbinimo bei konkurencingumo galimybės vis labiau globalėjančioje Europos darbo rinkoje.

Matyti, kad ES strateginiai dokumentai kalbinės kompetencijos dimensiją praplėtė nuo suvokimo, kad kalbų mokymasis vysto asmens kultūrinę kompetenciją, kai besimokydami kalbų žmonės susipažįsta su kultūra, tradicijomis, tampa atviresne visuomene iki suvokimo, kad užsienio kalbos žinios gali ženkliai prisidėti prie šalies ar regiono ekonominės gerovės, padidinti įsidarbinimo galimybes ir didinti konkurencingumą darbo rinkoje.

1.2. Kalbinės kompetencijos svarba darbo rinkoje

Naujausi moksliniai tyrimai užsienio kalbos kompetenciją priskiria žmogiškajam kapitalui, sąlygojančiam tiesioginį ryšį tarp kalbos mokėjimo ir ekonominės grąžos ir įvardija terminu „kalbos ekonomika“. Mokslinėje literatūroje „kalbos ekonomika“ apibrėžia tokias kalbos funkcijas kaip kalbos poveikį užimtumui, efektyviam bendravimui versle bei tarptautinėje prekyboje, derybose, politinėje veikloje. Ekonomikos studijos išskirtinai pabrėžia reikšmingą kalbų mokėjimo poveikį bendrojo vidaus produkto (BVP) augimui ir tarptautinei prekybai ir užsienio kalbos kompetencijas išskiria kaip labai aktualias kiek globaliai tiek asmeninei grąžai gauti.

Holmes ([2018](#)) tyrime „*Speaking to a Global Future: The Increasing Value of Language and Culture to British Business Post-Brexit*“ teigia, kad dėl prastų užsienio kalbos žinių Jungtinė Karalystė kasmet praranda apie 3,5 proc. BVP. Ayres-Bennet *et al.* ([2022](#)) atliktame tyrime „*The Economic value to the UK of speak other languages*“, nagrinėja keturių skirtingų kalbų – arabų, mandarinų, prancūzų ir ispanų – poveikį prekybai. Atliktas tyrimas pateikia išvadas, kad užsienio kalbos žinios tiesiogiai prisideda prie šalies ekonominės gerovės augimo, ekonominę gerovę matuojant BVP verte, kai per trisdešimties metų laikotarpį ekonominė gerovė padidėja per 10 procentinių punktų. Tyrimas teigia, kad veiksmingi kalbos įgūdžiai tiesiogiai prisideda prie reikšmingo BVP augimo ir, kad investavimas į kalbų mokymąsi yra esminis ekonomikos augimo veiksnys. Panašias išvadas skelbia Costa, Oliveira A. *et al.* ([2017](#)) tyrime „*Foreign Language Skills: A challenge for the Economy*“, kur nustatė teigiamą koreliaciją tarp daugiakalbiškumo ir ekonomikos augimo. Pastarasis tyrimas taip pat rodo, kad užsienio kalbų įgūdžiai turi teigiamos įtakos bendrojo vidaus produkto pokyčiams.

Keletas tyrimų atskleidė tiesioginį ryšį tarp užsienio kalbų mokėjimo ir darbuotojo uždarbio. Fabo *et al.* ([2017](#)) atliktame tyrime „*The importance of foreign language skills in the labour markets of Central and Eastern Europe: assessment based on data from online job portals*“ nagrinėja darbo skelbimus, kuriuose yra keliamas reikalavimas mokėti užsienio kalbą Višegrado ketverto šalyse. Tyrimas parodė, kad kalbos, ypač anglų, mokėjimas yra susijęs su didesne asmenine ekonomine grąža. Panašią išvadą pateikia Ayres-Bennet *et al.*, ([2022](#)) teigiant, kad daugiakalbiai darbuotojai gauna didesnę atlyginimą ir turi aukštesnes įsidarbinimo galimybes darbo rinkoje. Gazzola & Mazzacani ([2019](#)) nagrinėja reikalavimą, kaip užsienio kalbų mokėjimo vartojimo lygis veikia užimtumą trijose ES šalyse –

Vokietijoje, Italijoje ir Ispanijoje. Tyrimo rezultatai skelbia, kad labai geri kalbiniai įgūdžiai yra susiję su didesne tikimybe įsidarbinti nei pakankami ar geri įgūdžiai. Siūlomose išvadose daroma prielaida, kad, jei asmenys nori išlikti darbingi ir patenkinti darbo rinkos poreikius, jie turėtų būti raštingi kalbinių įgūdžių srityje. Taigi užsienio kalbų indėlis, gaunant tiek asmeninę finansinę grąžą, tiek prisidedant prie ekonominės šalies gerovės yra neabejotinai svarbus veiksnys.

Mokslinė literatūra atskleidė, kad prasti kalbų įgūdžiai yra rimta kliūtis įmonėms ar organizacijoms konkuruoti vis labiau pasaulinėje ekonominėje erdvėje ir pasinaudoti profesinėmis galimybėmis užsienyje. Costa *et al.* (2017) atliko tyrimą, kuriame apklausė vidutinio dydžio įmonių aukščiausio lygio vadovaujančias pareigas einančius darbuotojus. Tyrimo dalyviai akcentavo pažengusius (*angl.* effective) užsienio kalbų įgūdžius, leidžiančius perduoti informaciją, derėtis ir atlikti kasdienę veiklą, pabrėžiant, kad puikios užsienio kalbos žinios prisideda prie jų įmonės tarptautinės sėkmės. Taip pat buvo pastebėta, kad bendravimas su klientu jo gimtąja kalba, tiesiogiai prisideda prie verslo plėtros naujose rinkose, pelno uždirbio bei įgyjant kliento pasitikėjimą (Costa *et al.*, 2017). Tyrimo rezultatai pristatyti kartu su ataskaita „*Competing across borders. How cultural and communication barriers affect business*“ (Economist Intelligence Unit, 2012), nagrinėja iššūkius, su kuriais susiduria įmonės, kai joms tenka veikti vis labiau tarptautinėse rinkose. Remiantis pasauline 572 vadovų apklausa, tyrime nustatyta, kad kalbų įvairovė įvairiose šalyse (27 proc. respondentų) ir prasta vertimo kokybė (23 proc. respondentų) yra vienas iš labiausiai tikėtinų veiksnių, sukeliančių didžiausią nesusipratimą tarp šalių.

Vis dėlto, pažymėtina, kad apie reikalavimus, keliamus užsienio kalbos žinioms Lietuvos darbo rinkoje yra pateikiama nedaug duomenų. Tuomaitė (2014) straipsnyje siekė išsiaiškinti, kaip veiksmingai aukštosios mokyklos absolventai gali veikti profesiniame pasaulyje užsienio kalbų kompetencijos požiūriu, kokia užsienio kalbų kompetencijos svarba organizacijoje ir kokie šių kompetencijų organizacijoje tobulinimo ypatumai. Tyrimas atskleidė, kad užsienio kalbos kompetencija svarbus veiksnys aukštosios mokyklos absolvento funkcionalumui profesiniame pasaulyje. Vis dėlto, nors straipsnyje ir pateiktas rezultatas apie absolventų gebėjimą veikti darbo rinkoje iš kalbinės pusės, tačiau empirinio tyrimo pagrindinis tikslas yra ne darbo rinka, o pagrįsti užsienio kalbų kompetencijos plėtojimo aukštajame moksle modernizavimo ir sistemos mokymosi visą gyvenimą paradigmoje poreikį, remiantis aukštojo mokslo institucijos absolventų požiūriu bei patirtimi veiklos pasaulyje. Kitas tyrimas, kurį atliko Kiškytė (2021), nagrinėja universalių kompetencijų svarbą įsidarbinant. Atliktas tyrimas, nagrinėja vieną iš paslaugų verslo veiklos sričių, Lietuvos IT paslaugų verslo sektorių ir remiasi kompetencijų apibrėžimu pateikiamu „*Tuning*“ (Tuning, 2006) metodologijoje, kur kalbinė kompetencija priskiriama prie instrumentinių ar kitaip vadinamų pagalbinių kompetencijų. Tyrimas atskleidė, kad, analizuojant kompetencijų grupes atskirai ir įgūdžius vertinant pagal vieno įgūdžio kartojimosi dažnumą tarp visų galimų variantų, minimų visuose tyrime nagrinėtuose skelbimuose, neatsižvelgiant į kompetencijų grupes, daugiausia darbo skelbimų, t. y., 74,19 proc. iš kandidato reikalauja užsienio kalbos bei gimtosios kalbos komunikacinės kompetencijos. Kiškytė (2023) savo tyrime „*Demands of the Employers for Foreign Language Skills in Job Advertisements in Three Baltic States*“ nagrinėja, kokius reikalavimus darbdaviai kelia užsienio kalbų mokėjimui darbo rinkoje trijose Baltijos šalyse, tarp jų ir Lietuvoje. Minėto straipsnio autorė daro išvadą, kad kalbinė elgsena pusei darbdavių yra tiek pat svarbi kiek techninis savo srities išmanymas ir, kad iš kandidatų reikalaujama aukščiausio lygio užsienio kalbos žinių. Taip pat tyrimas pažymi, kad Baltijos šalyse darbo rinkoje vyrauja daugiakalbiškumas ir, kad skandinavų kalbos kaip papildomos kalbos šalia anglų kalbos, pamažu užkariauja trijų Baltijos šalių darbo rinkas.

1.3. Kalbinės kompetencijos sąvokos interpretacija

Darbo skelbimuose užsienio kalbos kompetencija yra įvardijama kaip kalbinių komunikacinių įgūdžių visuma. Mokslinėje literatūroje bei strateginiuose dokumentuose kalbinės žinios klasifikuojamos kaip bendrosios kompetencijos, tačiau tikslaus apibrėžto bendrųjų kompetencijų sąrašo nėra. Todėl ir

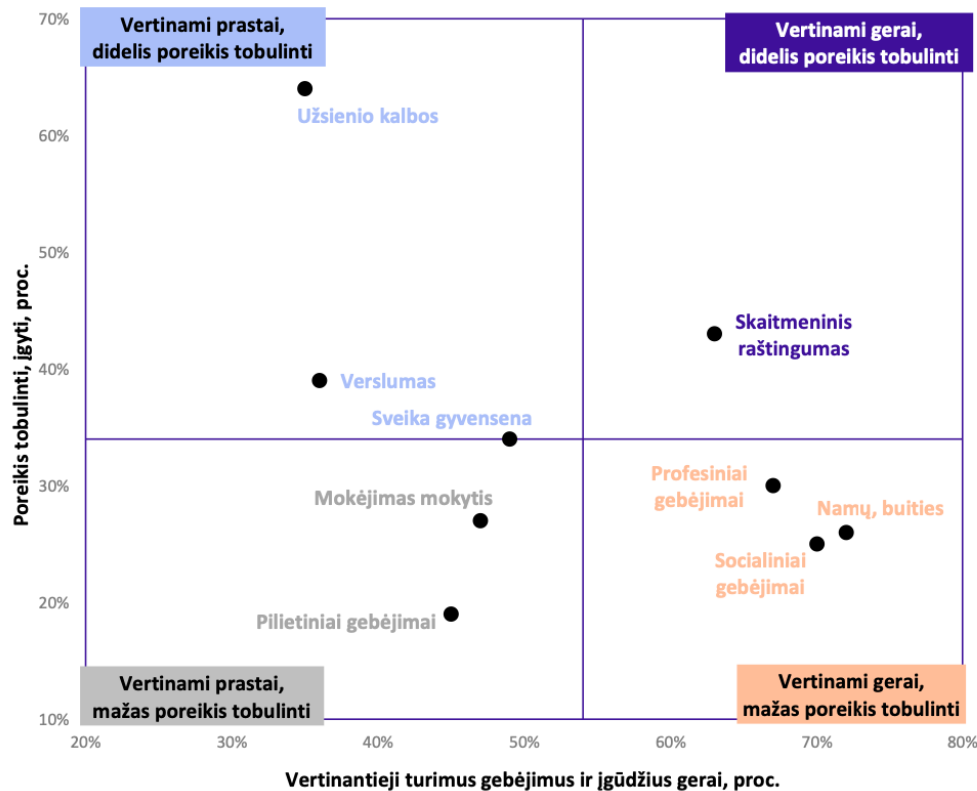
kalbinė kompetencija mokslinėje literatūroje ir strateginiuose dokumentuose yra interpretuojama bei pritaikoma skirtingai. „Tuning“ ([Tuning, 2006](#)) klasifikatorius išskiria tris kompetencijų grupes: padedančias (instrumentinės) kompetencijas (angl. instrumental competencies), tarpasmenines kompetencijas (angl. interpersonal competencies), sisteminės kompetencijas (angl. systemic competencies). Vadovaujantis šia metodologija lingvistiniai gebėjimai – bendravimas žodžiu ir raštu ar antrosios kalbos žinios yra klasifikuojami kaip instrumentinė kompetencija ir tam tikra prasme yra atskirta nuo komunikacijos kompetencijos, kai pastaroji „Tuning“ klasifikatoriuje ([Tuning, 2006](#)) yra interpretuojama kaip tarpasmeninė kompetencija. Beblavy *et al.* ([2016](#)) bei Kurekova *et al.* ([2016](#)) išskiria penkias kompetencijų grupes. Pastarieji moksliniai darbai kalbines kompetencijas interpretuoja kaip žmogiškojo kapitalo dalį, priskiriant užsienio kalbos žinias asmeninių savybių ir sugebėjimų grupei. Minėti tyrimai teigia, kad komunikavimo užsienio kalba kompetencija sudaro prielaidas ne tik kognityvinei raidai, bet ir savivokos, saviugdros, saviraiškos plėtotei. Europos Komisija ([2021](#)) pateikia išsamų kompetencijų sąrašą, kuriame kompetencijas skirsto į dvi grupes: kompetencijos susijusios su profesine veikla (angl. job-related skills) bei skersines kompetencijos (angl. transversal skills). Skersinės kompetencijos yra skirstomos dar į penkias grupes, kur kalbinė kompetencija yra sudėtinė komunikacinės kompetencijos dalis. Apibendrinant, kalbos kompetencija yra sudėtinis reiškiny, apimantis ne tik visas kalbinės veiklos sritis ir suprantamas kaip veiksmingo komunikavimo prielaida, tačiau kartu įgalinantis sėkmingai vykdyti ir plėtoti savo profesinę veiklą.

1.4. Lietuvos gyventojų užsienio kalbų įgūdžių vertinimas

ES statistikos agentūros „Eurostat“ duomenimis, dvi ar daugiau užsienio kalbų 2019 metais Lietuvoje teigė mokantys 66,1 proc. 25-64 metų šalies gyventojų. 9 darbingo amžiaus gyventojai iš 10 arba 95,6 proc. gyventojų teigė mokantys bent vieną užsienio kalbą. Tokie rodikliai gali būti aiškinami taip, jog gyventojų grupė, priklausanti 45+ amžiaus grupei, gerai moka rusų ir/ar vokiečių kalbą bei, kuriems trūksta gerų anglų kalbos žinių. Tuo tarpu jaunesni Lietuvos gyventojai, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, anglų kalbos pradėjo mokytis dar ankstyvame amžiuje ([Eurostat, 2019](#)). Populiariausia kalba Lietuvoje buvo rusų kalba – 63,0 proc. gyventojų, antroje vietoje anglų kalba – 30,4 proc., kai tuo tarpu vokiečių kalbą mokėjo tik 8,3 proc. gyventojų ([Statistikos departamentas, 2011](#)).

Vis dėlto, Tuomaitės (2014) tyrimas atskleidė, kad aukštojo mokslo institucijoje, įgytų užsienio kalbos kompetencijų lygmuo, absolventų požiūriu, lyginant su aktualumu veiklos pasaulyje, yra ganėtinai žemas. Tuomaitė (2014) pastebi, kad labiausiai išplėtos bendrosios kalbos kompetencijos, tačiau profesinės ir akademinės kalbos kompetencijos yra mažiau išplėtos.

Taip pat, [2020](#) metais vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) vykdytoje apklausoje „*Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas*“, beveik trečdalis apklaustųjų, vertindami savo turimas kompetencijas, užsienio kalbų mokėjimą įvertino blogai arba labai blogai ir daugiau nei pusė apklaustųjų nurodė poreikį tobulinti užsienio kalbų įgūdžius. Lyginant su kitomis kompetencijomis ir įgūdžiais, poreikis tobulinti užsienio kalbų įgūdžius buvo didžiausias. Žemiau 1 paveiksle yra pateikiami STRATA vykdytos apklausos rezultatai.

1 pav. Turimų įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų vertinimas bei poreikis jas tobulinti

Šaltinis: STRATA tyrimas (2020)

Apibendrinant minėtų tyrimų rezultatus ir nepaisant, kad Lietuva Europos kalbiniame kontekste yra įvardijama kaip šalis, kurios visuomenė yra daugiakalbė lyginant su kitomis ES valstybėmis (Eurostat, 2019), Lietuvos gyventojų savęs vertinimu užsienio kalbos kompetencijos yra nepakankamos arba silpnai išplėtotos, norint įsidarbinti ir sėkmingai funkcionuoti profesinėje veikloje darbo rinkoje.

1.5. Kalbinės kompetencijos plėtojimas Lietuvos aukštajame moksle

Kaip teigiama Europos Komisijos dokumente (2002) kalbinės kompetencijos yra dalis bendrųjų gebėjimų, užtikrinančių kiekvieno piliečio įsidarbinimo, išsilavinimo bei asmeninio tobulėjimo galimybes. Tuo tarpu Lietuvos užsienio kalbų politikos dokumentuose nepateikiamos jokios gairės apie užsienio kalbų kompetencijos plėtojimą aukštojo mokslo institucijose, išskyrus tokias užuominas, kad geras dviejų trijų užsienio kalbų mokėjimas taptų natūralia aukštojo išsilavinimo dalimi (Mačianskienė, 2010). Kadangi, kaip pažymi Tuomaitė (2014), kiekviena aukštoji mokykla turi kitokią patirtį šioje srityje, kelia skirtingus reikalavimus, skirtingai organizuoja užsienio kalbų kompetencijos plėtojimą aukštojoje mokykloje tiek užsienio kalbų programų turinio, jų apimties, kompetencijų vertinimo, tiek mokymo(si) formų metodų ir kitokia prasme. Aukštosios mokyklos studentai, remiantis ES švietimo ir kalbų politikos direktyvomis bei natūraliais perspektyviniais socialiniais, profesiniais ir akademiniais studentų poreikiais Bolonijos proceso ir mokymosi visą gyvenimą paradigmoje ir globalaus daugiakultūrio ir daugiakalbčio veiklos pasaulio reikalavimais, turi įgyti bent dviejų kitų užsienio kalbų gebėjimų, kaip neišvengiamai būtinus gyvenant ir dirbant daugiakalbėje ir daugiakultūroje socialinėje aplinkoje (Barselonos komunikatas, 2002). Vis dėlto, anot Tuomaitės (2014), Lietuvos jaunimas išvykęs dirbti į kitą šalį susiduria su įvairiomis dėl užsienio kalbų kompetencijos stokos problemomis kasdienio komunikavimo aplinkoje, jau nekalbant apie komunikaciją užsienio kalba profesinėje ar akademinėje plotmėje.

Taigi, apibendrinant aukščiau išvardintų strateginių dokumentų, atliktų mokslinių tyrimų rezultatus, akcentuojant užsienio kalbos kompetencijos poreikį ir jai keliamus reikalavimus bei esamą kalbinę situaciją Lietuvos sociume bei aukštajame moksle, galima teigti, kad straipsnyje gauti rezultatai gali būti aktualūs kalbų politikos klausimus formuojančioms institucijoms, tokioms kaip aukštosios mokyklos ar kitoms švietimo įstaigoms, tiesiogiai susijusioms su darbo rinkai ruošiamais specialistais, kadangi, kaip jau minėta lankstus požiūris, organizuojant užsienio kalbų kompetencijos plėtojimą aukštojoje mokykloje tiek užsienio kalbų programų turinio, jų apimties, kompetencijų vertinimo, tiek mokymo(si) formų metodų gali užtikrinti nuolat kintančius darbo rinkos poreikius. Taip pat antrinės literatūros analizė leidžia įžvelgti, kad institucijoms, atsakingoms už užsienio kalbos politiką, jos gaires ir reaguojant į darbo rinkos keliamus reikalavimus, užsienio kalbų kompetencija yra pagrįstai aktuali problema.

2. Tyrimo instrumentai ir duomenų analizės metodai

Atsižvelgiant į skirtingą kiekvieno tiriamo verslo sektoriaus rinkos dydį atskirai, buvo apskaičiuotas minimalus būtinasis darbo skelbimų skaičius, kad tyrimo imtis atitiktų statistinius apribojimus. Buvo naudojamas 95% pasitikėjimo lygis $\pm 10\%$ vertės ribose. Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais tas pats darbo skelbimas buvo paskelbtas kelioms profesijoms toje pačioje darbo skelbimų svetainėje. Taigi, su 95% pasiklovimo lygmeniu galima teigti, kad maždaug 95% atvejų buvo galima apskaičiuoti kelis kartus atrinktus darbo skelbimus ir kiekvieną kartą atlikti intervalų įvertinimus.

Siekiant nustatyti užsienio kalbos žinių poreikio svarbą tarp kitų kvalifikacinių reikalavimų darbo skelbimuose, įsidarbinant darbo rinkoje, kaip verslo segmentas, buvo pasirinkta paslaugų verslo sritis. Išanalizuota 433 (N=433) darbo skelbimų informacinių technologijų (IT), finansų ir buhalterinės apskaitos, paslaugų teikimo, verslo vadovybės, inžinerijos srityse, skelbiamų Lietuvos darbo rinkai populiarioje įsidarbinimo www.cvbankas.lt svetainėje. Darbo skelbimai buvo surinkti ir peržvelgti nuo 2023 metų sausio mėnesio iki 2023 metų rugsėjo mėnesio. Atsirenkant skelbimus, jie buvo peržiūrėti iš eilės kaip išdėstyta svetainėje, neatsižvelgiant į tai, ar skelbimą dėl darbo paskelbė Lietuvos ar užsienio kapitalo įmonė, organizacijos dydį ir teisinį tipą, siūlomą laisvą darbo vietą, profesijos sudėtingumą, tačiau išskirtinai sutelkiant dėmesį tik į kalbinį aspektą, nurodytą darbo skelbime. Taip pat vienintelė svetainė darbo skelbimams rinkti buvo pasirinkta tikslingai, siekiant užtikrinti, kad nagrinėti darbo skelbimai nesidubliuotų kitose interneto svetainėse. Pažymėtina, kad tyrime dalyvavo darbo skelbimai parašyti anglų kalba.

Duomenų rinkimo metodas – kiekybinė darbo skelbimų turinio analizė.

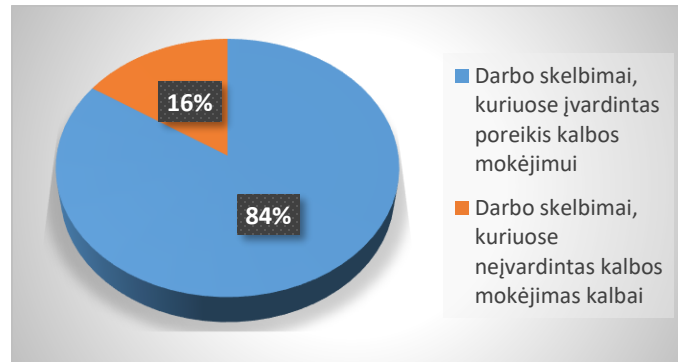
Tyrimo instrumentai ir duomenų analizės metodai. Empirinio tyrimo duomenų analizei ir rezultatų pateikimui, jų patikimumui ir tinkamumui pagrįsti, turimi duomenys buvo apdoroti Microsoft Office Excel statistinių skaičiavimų programomis. Duomenims apibendrinti kaip neparametrinis kriterijus buvo naudotas *Stjudento t testas* vienai imčiai ir porinėms imtims.

3. Tyrimo rezultatai

3.1. Užsienio kalbos žinių poreikio įvardijimas darbo skelbimuose

Tam, kad būtų ištirta, kiek užsienio kalbos žinios lemia kandidato galimybes įgyti konkurencinį pranašumą, įsidarbinant Lietuvos paslaugų verslo sektoriuje tarp kitų kvalifikacinių reikalavimų darbo skelbime, reikėjo nustatyti 1) užsienio kalbos mokėjimo poreikį darbo skelbime visose paslaugų verslo pramonės nagrinėjamose šakose apskritai, 2) ištirti reikalavimo užsienio kalbos kompetencijai svarbą, išskiriant ją iš kitų kvalifikacinių reikalavimų darbo skelbimo sąrašė pagal vietą ir nustatant, kiek reikalavimas mokėti užsienio kalbą/-as lemia įsidarbinimo galimybes. Pažymėtina, kad atliktame tyrime dalyvavo darbo skelbimai, parašyti tik anglų kalba. Nagrinėjant darbo skelbimus, buvo pastebėta, kad

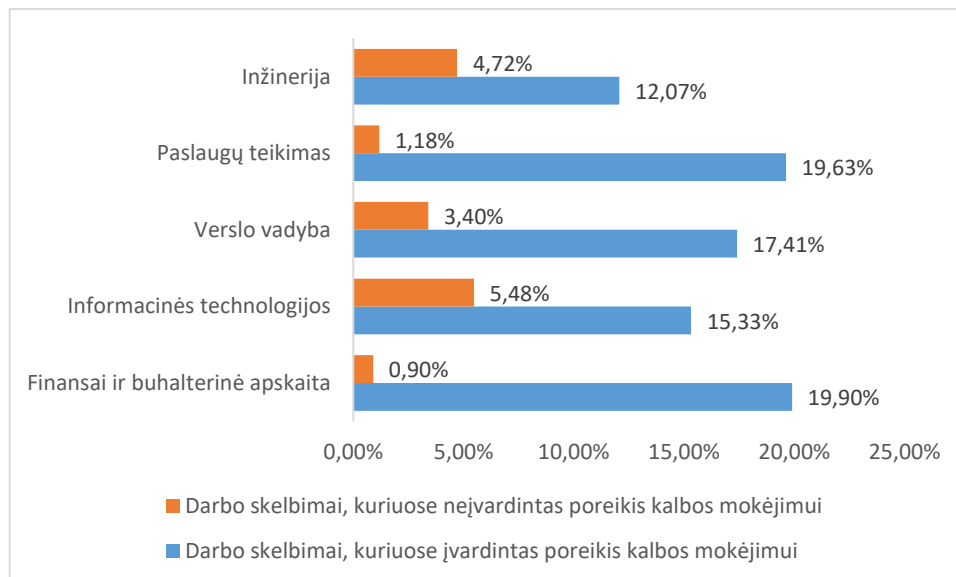
darbo skelbimuose reikalavimas užsienio kalbos mokėjimui gali būti skirstomas į a) tiesioginį teiginį (įvardintą darbo skelbime) ir b) netiesioginį, t.y. atskleistą per darbo pobūdžio aprašymą. Taigi kalbos kaip tokios dimensijos nebuvimas darbo skelbime gali būti suprantamas kaip savaime suprantamas darbdavio reikalavimas mokėti užsienio kalbą. Vis dėlto, kompanijos, o ypač tarptautinės, dažnai įvardija priežastis, kodėl jiems reikia darbuotojo, mokančio užsienio kalbą. Žemiau 2 paveiksle yra pateikta informacija, kaip pasiskirstė darbo skelbimai, pagal poreikį užsienio kalbos mokėjimui.

2 pav. Užsienio kalbos poreikio įvardijimas visuose darbo skelbimuose

Šaltinis: sudaryta autorių

Analizuojant paslaugų verslą pagal atskiras veiklos sritis, daugiausia darbo skelbimų, kurie neįtraukė užsienio kalbos mokėjimo kompetencijos, stebimas informacinių technologijų srityje (5,48 proc.), inžinerijoje (4,72 proc.) ir verslo vadyboje (3,40 proc.). Tokie palyginti aukšti procentai, kai poreikis užsienio kalbai yra neįvardintas skelbime, informacinių technologijų ir verslo vadybos srityse gali būti paaiškinti tuo, kad didžioji dalis darbo skelbimų poreikį užsienio kalbos mokėjimui įvardija per netiesioginį teiginį. Žemiau 3 paveiksle yra pateikiamas grafinis užsienio kalbos poreikio įvardijimas pagal atskiras veiklos sritis vaizdavimas.

3 pav. Užsienio kalbos poreikio įvardijimas pagal atskiras veiklos sritis

Šaltinis: sudaryta autorių

Įgyvendinant kitą siekį, t.y., siekiant iširti, kiek reikalavimas mokėti užsienio kalbą/-as apibrėžia įsidarbinimo galimybes, buvo imtasi šių veiksmų:

1) reikėjo ištirti reikalavimo užsienio kalbos kompetencijai svarbą, išskiriant ją iš kitų kvalifikacinių reikalavimų darbo skelbimo sąraše pagal vietą ir nustatant, kiek reikalavimas mokėti užsienio kalbą/-as lemia įsidarbinimo. Įvardinti pranašumui buvo pasitelkta penkių balų *pirmenybių* tipo skalė (angl. *standard preference scale*).

1 lentelė. Pirmenybių skalė, vertinant užsienio kalbos kompetenciją, išskiriant ją iš kitų kvalifikacinių reikalavimų darbo skelbimo sąraše pagal vietą ir nustatant, kiek reikalavimas mokėti užsienio kalbą/-as lemia įsidarbinimo.

Pirmenybės aktualumas	Įvardijimas	Apibūdinimas
1	Nesvarbu	Vienodai svarbu, lyginant su kitais reikalavimais
2	Nelabai svarbu	Šiek tiek svarbiau negu kiti reikalavimai
3	Nei svarbu nei nesvarbu	Smarkiai svarbiau negu kiti reikalavimai
4	Ypatingai svarbu	Ypatingai svarbiau lyginant su kitais reikalavimais
5	Esminis	Svarbiausia lyginant su kitais reikalavimais

2) reikėjo apskaičiuoti atskirai kiekvieno darbo skelbime išvardyto kvalifikacinio reikalavimo reikšmės balų vidurkį, atsižvelgiant į bendrą penkių reikšmių skaičių pirmenybių skalėje.

3) reikėjo apskaičiuoti, kokią vietą pagal svarbumą pirmenybių skalėje užima reikalavimas keliamas užsienio kalbos žinioms, jį lyginant su kitais kvalifikaciniais reikalavimais darbo skelbime, bei atsižvelgiant į bendrą reikšmių skaičių pirmenybių skalėje. Šie žingsniai padėjo nustatyti kalbos svarbos pranašumo lygį arba santykinę jo svarbą tarp kitų kvalifikacinių reikalavimų.

Norint rasti kiekvieno reikalavimo reikšmių balų vidurkį ir vidurkį kalbos žinių rangų skaičių darbo skelbime, atsižvelgiant į pirmenybių skalės reikšmes, rezultatai buvo gauti apskaičiuojant proporciją:

$$\frac{\text{Bendras kvalifikacinių reikalavimų skaičius darbo skelbime}}{\text{Bendras pirmenybių skalės reikšmių skaičius}} = \frac{\text{Reikalavimo vieta užsienio kalbos mokėjimui darbo skelbime}}{\text{Bendras pirmenybės skalės reikšmių skaičius}}, \quad (1)$$

Panaudojus šį skaičiavimo būdą, darbo skelbime išvardintus reikalavimus kalbos kompetencijai buvo galima sugrupuoti pagal pirmenybių skalėje esančias vertes. Atlikus skaičiavimus, pastebėta, kad reikalavimai kalbai priskiriami kategorijai "nesvarbu", dažniausiai buvo išvardyti paskutinėje sąrašo vietoje tarp visų darbo kitų skelbime keliamų reikalavimų. Palyginti panašias žemas pozicijas reikalavimas kalbai darbo skelbimo kvalifikacinių reikalavimų sąraše užėmė kategorija "nelabai svarbu". Reikalavimai kalbai, pažymėti kaip "nei svarbu nei nesvarbu" ir "labai svarbu", dažniausiai buvo minimi darbo skelbimo viduryje iki bene pačių svarbiausių reikalavimų sąraše, bet ne pirmoje sąrašo vietoje tarp visų kitų darbo skelbimo reikalavimų. Reikalavimas kalbai, kuris įvardijamas kaip "esminis" pagal pirmenybių skalę, naudojamą tyrime, buvo minimas tarp dviejų pirmųjų reikalavimų, tarp visų išvardytų kvalifikacijų darbo skelbime.

Susumavus visus rezultatus nustatyta, kad 20,98 proc. darbdavių reikalavimus kalbai mini pirmoje kvalifikacinių reikalavimų vietoje, atitinkamai 'esminis' pagal pirmenybių skalę. 17,53 proc. darbo skelbimų reikalavimus kalbai įvardija kaip „labai svarbius“, „nei svarbiais nei nesvarbiais“ reikalavimus užsienio kalbos mokėjimui laiko 13,08 proc. paslaugų verslo dalyvių. Bendrai paėmus, net 51,61 proc. atvejų užsienio kalbos žinios įgyja konkurencinį pranašumą, jas lyginant su kitais kvalifikaciniais reikalavimais darbo skelbime Lietuvos paslaugų verslo darbo rinkoje. Mažesnė dalis darbo skelbimų reikalavimus kalbai skelbia kvalifikacinių reikalavimų sąrašo pabaigoje. Užsienio kalbos žinios pagal pirmenybių skalę įvardintos kaip "Nelabai svarbu" (27,65 proc.) ir "nesvarbu" (20,74 proc.) bendrai sudarė 48,49 proc. visų nagrinėtų darbo skelbimų paslaugų verslo darbo rinkoje nagrinėjamuoju laikotarpiu.

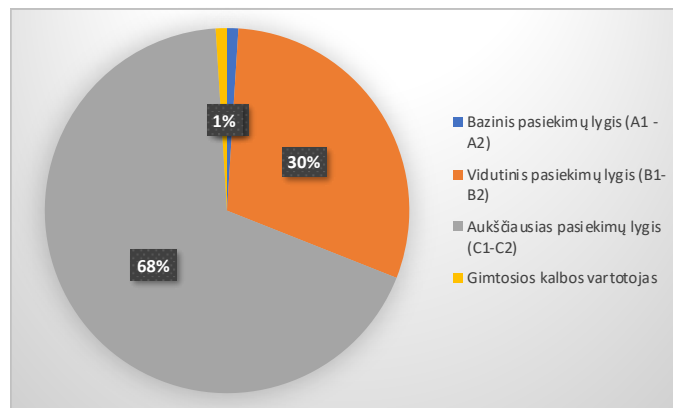
3.2. Užsienio kalbos mokėjimo lygio įvardijimas darbo skelbimuose

Europos Sąjungoje yra priimta užsienio kalbų mokėjimo lygio bendra vertinimo sistema pagal Europos Tarybos sukurtą Europos kalbų aplanką (angl. *Common European Framework of Reference for Languages-CEFR*) (CEFR, 2020). Lygis vertinamas pagal šešias kategorijas: kalbos supratimą skaitant ir klausant, gebėjimą bendrauti, perteikti informaciją ir rašymo įgūdžius. CEFR kalbos mokėjimą skirsto į A žemiausią pasiekimo lygį (pradentysis vartotojas), B vidutinį pasiekimo lygį (savarankiškas vartotojas), C aukščiausią pasiekimo lygį (įgudęs vartotojas).

Vis dėlto, reikalavimai, koku lygiu darbuotojas turi komunikuoti užsienio kalba analizuotuose skelbimuose, skiriasi nuo pateiktų CEFR. Dažniausiai naudojami užsienio kalbų mokėjimo lygio aprašymai, rasti darbo skelbimuose visose tiriamose pramonės šakose buvo šie: laisvai/sklandžiai/bendraujantis užsienio kalba, puikios/stiprios/pažengę/aukšto lygio/geros/labai geros užsienio kalbos žinios, bazinės kalbos mokėjimo žinios ir bendravimo įgūdžiai. Keliuose darbo skelbimuose buvo reikalaujama užsienio kalbos žinių, neįvardinant konkrečių kompetencijų užsienio kalbos mokėjimui. Tokiu atveju, kalbos lygį apibrėždamas žodžiu „žinios“, darbdavys tikisi, jog pretendentas į reklamuojamą darbo poziciją gebės pasisveikinti, atsisveikinti, paprašyti dokumento, informuoti lankytojus apie pagrindinius dalykus. Kad atliktų šiuos reikalavimus, darbuotojui pakanka mokėti tik bazinius kalbos dalykus.

Norint nustatyti reikalaujamą kalbos mokėjimo lygį darbo skelbime, darbo skelbimai buvo sugrupuoti pagal darbo skelbime nurodytą kalbos mokėjimo lygio aprašymą ir palyginti su CEFR pateiktais kalbinių gebėjimų apibrėžimais.

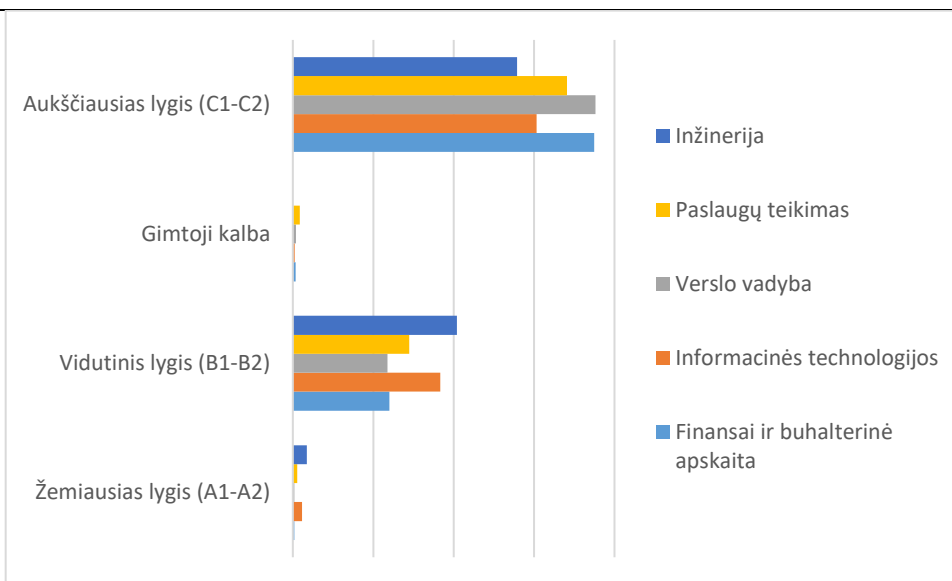
Žemiau 4 paveikslėlyje yra pateikiama informacija procentine išraiška, kokio užsienio kalbos žinių pasiekimų lygio yra reikalaujama nagrinėtuose darbo skelbimuose.

4 pav. Reikalavimo užsienio kalbos pasiekimų lygiui pasiskirstymas Lietuvos paslaugų verslo sektoriuje

Šaltinis: sudaryta autorių

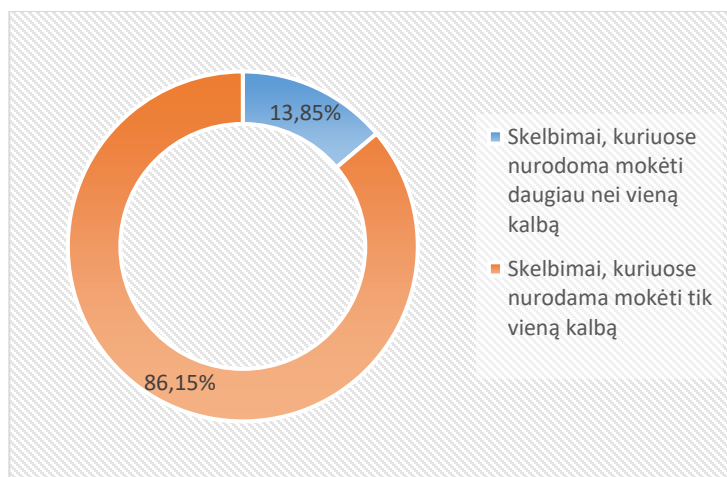
Apibendrinant gautus rezultatus, matyti, kad didžioji darbo skelbimų dalis nagrinėtuose paslaugų verslo sektoriuose Lietuvoje ieško darbuotojų su aukščiausiu kalbų pasiekimo lygiu (C1-C2). Vadinas, darbo rinkai labiausiai reikia darbuotojų, kurie geba spontaniškai, visiškai laisvai ir tiksliai perteikiančio reikšmės niuansus kandidato, gebančio laisvai išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras net ir sudėtingesnėse situacijose. Nemažai darbo skelbimų įvardijo darbuotojų poreikį su vidutiniu kalbos pasiekimo lygiu (B1-B2) arba, kurie geba pakankamai spontaniškai ir laisvai bendrauti žodžiu ir raštu, todėl bendravimas su gimtakalbiais, nesukeliant jiems įtampos ir patiems jos nejaučiant, yra visiškai įmanomas.

5 pav. Reikalavimo užsienio kalbos pasiekimų lygiui pasiskirstymas pagal nagrinėtas paslaugų verslo pramonės šakas

Šaltinis: sudaryta autorių

Tyrimas atskleidė, kad nedidelis darbo skelbimų skaičius iš kandidato į pageidaujamą poziciją, reikalauja mokėti daugiau negu vieną užsienio kalbą. Vis dėlto, nepaisant anglų kalbos dominavimo verslo pasaulyje, jos vienos neužtenka. Augant konkurencijai darbo rinkoje, didėja ir darbuotojų paieška, mohančių ne tik anglų, bet ir kitas užsienio kalbas. Žemiau 6 paveikslėlyje yra pateikta informacija apie skelbimų skaičių procentais, kurie nurodo, kiek kalbų pretendentas privalo mokėti įsidarbinant.

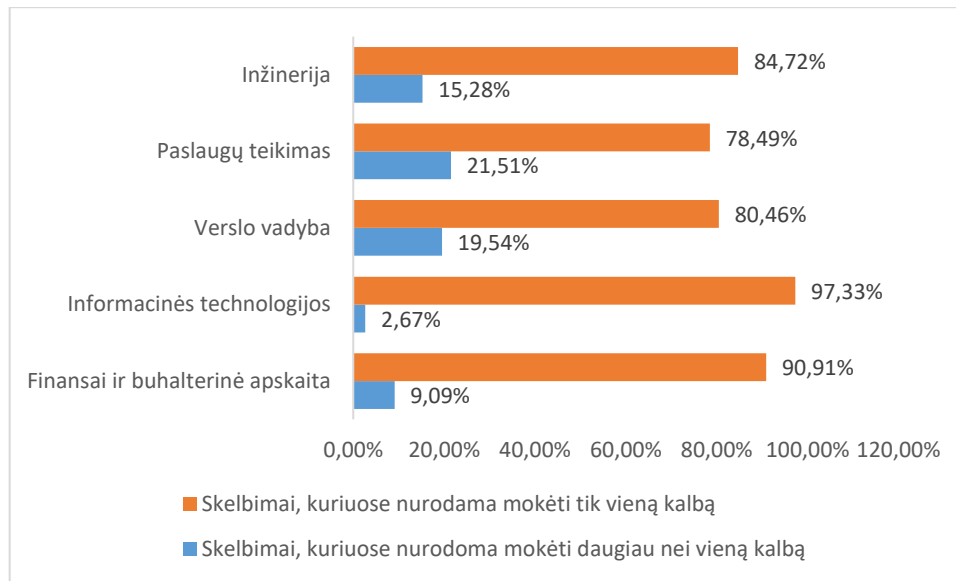

6 pav. Darbo skelbimai, kuriuose nurodomas reikalavimas mokėti keletą kalbų

Šaltinis: sudaryta autorių

3.3. Daugiakalbystės poreikis

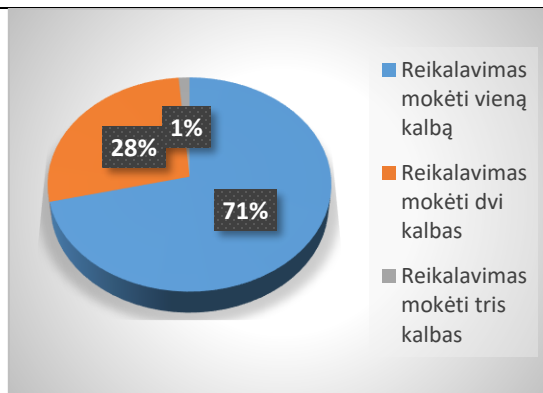
Tyrimo rezultatai rodo, kad informacinių technologijų sektoriuje iš kandidato reikalaujama mokėti tik vieną užsienio (anglų) kalbą (97,33 %). Finansų ir buhalterinės apskaitos sektorius išsiskiria mažu poreikiu daugiakalbystei, kur dauguma darbo skelbimų iš kandidato reikalauja tik vienos užsienio (anglų) kalbos žinių (90,91 %). Didesne kalbų įvairove pasižymi paslaugų teikimo ir verslo vadybos sektoriai.

7 pav. Skelbimai, kuriuose nurodomas reikalavimas mokėti keletą kalbų pagal nagrinėtą sektorių
Šaltinis: sudaryta autorių

Reikalavimas mokėti anglų kalbą buvo paminėtas beveik visuose nagrinėtuose darbo skelbimuose. Net 7 iš 10 darbdavių iš kandidato reikalauja anglų kalbos žinių (71 proc.). Antra pagal poreikį užsienio kalba visose pramonės šakose yra rusų kalba (6,91 proc.). Daug užsienio verslų renkasi Baltijos šalis, tame tarpe ir Lietuvą, dėl to, kad Baltijos šalių populiacija pasižymi geromis rusų kalbos žiniomis. Didžiausia rusų kalbos paklausa pastebima paslaugų sferoje (3,13 proc.) ir verslo vadybos (1,97 proc.) verslo sektoriuose. Skandinavų kalbų žinios yra labai svarbios darbdaviams (6,57 proc.) ir dalijasi antrąją vietą su rusų kalba. Populiariausios reikalingos Šiaurės šalių kalbos yra švedų (2,22 proc.), norvegų (1,97 proc.), suomių (1,48 proc.), danų (0,90 proc.). Skandinavų kalbų poreikis gali būti paaiškinamas tuo, kad Skandinavijos šalių verslai randa kultūrinių panašumų ne tik su Lietuva, bet visomis Baltijos šalimis, įskaitant panašią darbo kultūrą, bendrą laiko juostą, puikius Baltijos šalių gyventojų kalbinius įgūdžius ir net norą mokytis skandinavų kalbų. Tarkim, Lietuvoje yra net septyni Skandinavijos šalių bankai. Vokiečių kalbos žinių reikalavo vos 2 proc. darbo skelbimų. Įdomu, kad lenkų kalbos poreikis yra sąlyginai žemas, tik 0,41 proc. darbo skelbimų iš kandidatų prašė mokėti lenkų kalbą. Šis faktas yra aiškinamas tuo, kad pastaraisiais metais Lenkijos ekonomika yra labiau orientuota į vakarų rinkas, nei į kaimynines ar kaimynės iš rytų. Tokios kalbos kaip ispanų, turkų, japonų, mandarinų, arabų, ukrainiečių nesiekė net 1 procento (0,08 proc.) ir buvo paminėtos paslaugų teikimo sferoje ir vos keliuose darbo skelbimuose.

Daugiausia iš kandidatų yra prašoma mokėti vieną užsienio kalbą, t.y. 7 iš 10 verslų, kas trečias verslas kelia reikalavimus mokėti dvi užsienio kalbas ir tik 1 iš 10 verslų reikalauja, kad kandidatas būtų įvaldęs tris užsienio kalbas. Žemiau 8 paveikslėlyje yra pateikiamos išvados, kokių užsienio kalbų reikia, norint įsidarbinti Lietuvos darbo rinkoje.

8 pav. Reikalavimas, kiek kalbų turi mokėti kandidatas

Šaltinis: sudaryta autorių

Atliktas tyrimas parodė, kad užsienio kalbų mokėjimo paklausa paslaugų verslo sektoriuje Lietuvos darbo rinkoje yra neišvengiama būtinybė. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad darbdaviai kelia aukščiausius reikalavimus užsienio kalbos mokėjimo lygiui. Išnagrinėti duomenys parodė, kad dauguma darbdavių ieško kandidato, kuris galėtų laisvai ir spontaniškai kalbėti bei rašyti, laisvai improvizuota užsienio, dažniausiai anglų kalba. Gauti rezultatai sutampa su išvadamis paskelbtomis Cambridge English (2016) tyrime, kuris skelbia, kad darbdaviai dažniausiai kvalifikacijų reikalavimo sąraše nurodydavo kalbėjimo ir rašymo įgūdžius kaip būtinus, norint įsidarbinti paslaugų sferoje. Taip pat Beadle et al. (2016) remdamiesi Barselonos komunikate nubrėžtu tikslu, tyrinėjo užsienio kalbų įgūdžių naudą darbo rinkoje. Jų tyrimas skelbia, kad gebėjimas laisvai komunikuoti žodžiu užsienio kalba yra būtinas darbo vietoje, ypač su kaimyninių šalių verslo partneriais ir, kad užsienio kalbų mokėjimas pagerina karjeros galimybes, nes tai yra platesnio įgūdžių ir patirties (pvz., išsilavinimo, darbo patirties) dalis. Tyrimų gausa užsienio kalbų mokymo ir mokymosi srityje taip pat liudija užsienio kalbų svarbą darbo rinkoje. Užsienio kalbų komunikacinės kompetencijos plėtojimą, jos svarbą įsidarbinimui nagrinėjo ir įrodė užsienio šalių mokslininkai: Kurekova et al. (2012), Rutkowski et al. (2017), Beblavy et al. (2016).

Atliktas tyrimas atskleidė, kokios užsienio kalbos yra ir galimai bus reikalingos, norint sėkmingai vystyti verslą darbo rinkoje. Nepaisant anglų kaip de facto anglų kalbos versle, tokios kalbos kaip skandinavų, rusų, vokiečių galimai ir toliau išliks labiausiai pageidaujamų kalbų sąrašė.

Išvados

Bendra tyrimo išvada skelbia, kad didžioji dalis darbdavių kelia pačius aukščiausius reikalavimus užsienio kalbos kompetencijai bei, kad reikalavimai kalbos kompetencijai darbdaviui yra lygiagrečiai svarbūs kaip ir techninis savo srities išmanymas.

1. Absoliučiai visi tirti darbdaviai aiškiai įvardija, kad būtina mokėti užsienio kalbą, norint dirbti jų kompanijoje. Įdomu tai, kad net 51,61 proc. darbdavių reikalavimus kalbos mokėjimui pateikia pirmose pozicijose kvalifikacinių reikalavimų sąrašė ir tik po to pateikia sąrašą kitų reikalingų vadinamųjų techninių/specialybinių įgūdžių. Vadinasi, kalbos mokėjimas šiandienos darbo rinkoje yra nepaneigiamai svarbus faktas, pasak tyrimo, kartais gal net svarbesnis arba lygiai toks pats svarbus kaip ir specialybinės kvalifikacijos, kurias studentas įgyja per visus studijų metus.
2. Tyrimas atskleidė ir kitų įdomių faktų apie darbo rinkos reikalavimus kalbai. Anot tyrimo, šiandien darbdaviui reikalingas darbuotojas, gebantis ne gerai, bet puikiai, t.y. C1-C2 lygiu pagal Europos kalbų metmenis, bendrauti užsienio, daugiausia anglų kalba.
3. Nepaisant anglų kalbos dominavimo verslo pasaulyje, jos vienos neužtenka, norint įsidarbinti. Anot tyrimo, kas trečias darbdavys reikalauja darbuotojo mokėti antrą užsienio kalbą, o kas dešimtas ir trečią. Populiariausios kalbos tirtuose verslo sektoriuose yra anglų, skandinavų ir rusų.

Tad, anot tyrimo autorės, tyrimas parodė, kad kalbų mokėjimas šiandien yra suprantamas kaip pridėtinės vertės požymis darbo rinkoje, tiesiogiai prisidedantis prie įsidarbinimo galimybių. Be puikių kalbos žinių įsidarbinti praktiškai yra neįmanoma.

Literatūros sąrašas

1. Ayres-Bennet, W., Hafner, M., Dufresne, E., Yerushalmi, E. (2022). The Economic value to the UK of speaking other languages. Technical report. RAND corporation, pp.1-64. Prieiga per internetą: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA1800/RRA1814-1/RAND_RRA1814-1.pdf
2. Barcelona European Council (2002). Presidency conclusions. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf
3. Beblavy, M., Kurekova L., M., Haita, C. (2016). The surprisingly exclusive nature of medium- and low-skilled jobs: Evidence from a Slovak job portal. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/23402541/The_surprisingly_exclusive_nature_of_medium_and_low_skilled_jobs
4. Cambridge Assessment English (2016). English at work: global analysis of language skills in the work- place. Prieiga per internetą: <https://www.cambridgeenglish.org/images/english-at-work-full-report.pdf>
5. Costa, A. M., Oliveira A. M., Amante F. S., Oliveira I., Abrantes J. L., Pato M. L., Amaral O., Fidalgo S., Delplancq V. (2017). Foreign language skills: A challenge for the economy. Proceedings of EDULEARN17, Barcelona, Spain. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/63926159/Foreign_Language_Skills_A_Challenge_for_the_Economy
6. Council of Europe (2020), *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, Council of Europe Publishing, Strasbourg. Prieiga per internetą: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
7. Dabašinskienė, I. (2011). We are looking for sales manager in Lithuania. Towards a Language Rich Europe. Multilingual Essays on Language Policies and Practices, British Council.
8. Economist intelligence unit (2012). Competing across borders. How cultural and communication barriers affect Business, the Economist Intelligence Unit Limited. Prieiga per internetą: https://www.observatoireplurilinguisme.eu/images/Economique_et_social/Economie_des_langues/competing-across-borders_en_reduit.pdf
9. European Commission (2010). Communication from the Commission. Europe (2020). A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020>
10. European Commission (2012a). Communication: Rethinking education: investing in skills for better socioeconomic outcomes. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669>
11. European Commission (2021). Towards a structured and consistent terminology on transversal skills and competences. CEDEFOP. Prieiga per internetą: <https://esco.ec.europa.eu/system/files/2022-05/MSWG%2014-04%20Report%20of%20the%20expert%20group%20on%20transversal%20skills%20and%20competences.pdf>
12. European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Humburg, M., Beadle, S., Smith, R. (2015). Study on foreign language proficiency and employability: final report, Publications Office. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e68f7e0-dd4a-11e6-ad7c-01aa75ed71a1>
13. European Commission, Directorate-General for Translation, (2012b). Study on language and translation in international law and EU law: final report, Publications Office. Prieiga per internetą: <https://data.europa.eu/doi/10.2782/64020>
14. Eurostat (2019). Foreign language skills statistics Eurostat. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_skills_statistics

15. Fabo, B., Beblavý, M. & Lenaerts, K. (2017) 'The importance of foreign language skills in the labour markets of Central and Eastern Europe: assessment based on data from online job portals.' *Empirica* 44, 487–508. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1007/s10663-017-9374-6>.
16. Gazzola, M., Mazzacani, D. (2019). Foreign language skills and employment status of European natives: evidence from Germany, Italy and Spain. *Empirica* 46, 713–740. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1007/s10663-019-09460-7>.
17. Holmes, B. (2018). Speaking to a global future: The increasing value of language and culture to British business post-Brexit. In: Kelly, M. (eds) *Languages after Brexit*. Palgrave Macmillan, Cham. Prieiga per internetą: https://doi.org/10.1007/978-3-319-65169-9_6
18. Kiškytė, M. (2020). Universalių kompetencijų svarba įsidarbinant. *Ižvalgos* (1), p. 199-209. Prieiga per internetą: https://www.utenos-kolegija.lt/upload/file_manager/Visuomenei/Izvalgos/2020-Nr1/19%20M.%20Kiskyte%20UNIVERSALIU%20KOMPETENCIJU%20SVARBA%20ISIDARBINIMUI.pdf
19. Kiškytė, M. (2023) "Darbdavių keliami reikalavimai užsienio kalbos mokėjimui darbo skelbimuose trijose Baltijos šalyse", *Socialiniai tyrimai*, 46(1), pp. 24–52. [doi:10.15388/Soctyr.2022.46.1.2](https://doi.org/10.15388/Soctyr.2022.46.1.2).
20. Kureková, L., Beblavý, M., Haita, C., Thum-Thysen, A. (2016). Employers' Skill Preferences across Europe: Between Cognitive and Non-cognitive Skills. *Journal of Education and Work*. 29 (6), 662–687. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.1080/13639080.2015.102464>
21. Mačianskienė, N. (2010). Kalbinės kompetencijos tobulinimas aukštojo mokslo sistemoje veiklos pasaulio iššūkių kontekste. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367174276543/J.04~2010~1367174276543.pdf>
22. Ramonienė, M. (2011) "Kalbų vartojimas darbe didžiuosiuose Lietuvos miestuose", *Lietuvių kalba*, (5), pp. 1–15. [doi:10.15388/LK.2011.22804](https://doi.org/10.15388/LK.2011.22804)
23. Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning (2006). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>
24. Rutkowski, J., Levin, V., Bargu, A. (2017). *Missing Skills: Results of the Skills Module of the Moldovan Labor Market Forecast Survey*. Washington D. C.: World Bank. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/321431001>
25. Statistikos departamentas (2011). Prieiga per internetą: https://www.stat.gov.lt/home?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_returnToFullPageURL=%2F&_101_assetEntryId=1458524&_101_type=content&_101_groupId=10180&_101_urlTitle
26. STRATA (2020). Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas, p. 50. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200108-MVG.pdf>
27. TUNING. Europos švietimo sistemų suderinimas. Universitetų indėlis į Bolonijos procesą. Įvadas (2010). Prieiga per internetą: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/Lithuanian_version.pdf
28. Tuomaitė, V. (2014). Užsienio kalbos kompetencijų aktualumas veiklos pasaulio kontekste aukštojo mokslo institucijos absolventų požiūriu. Prieiga per internetą: DOI: [10.15388/Verb.2014.5.5014](https://doi.org/10.15388/Verb.2014.5.5014)

DEMANDS FOR FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FOR EMPLOYABILITY IN LITHUANIAN SERVICE INDUSTRY

Milda Kiškytė

Vilniaus kolegija,

Saltoniškių str. 58, Vilnius

Summary

Despite the dominance of English in everyday life, education and the labour market, the European Union's strategic documents and the research of the last decade have shown that foreign language communication is undoubtedly still a significant economic phenomenon, contributing to the diversity of innovation and

competitiveness in the labour market, the international openness of companies and the mobility of workers. The context and relevance of the problem are discussed based on European Union (EU) language policy documents, directives, recommendations, employability provisions and analysis of the literature. The article presents a quantitative analysis of the results of a study on the content of job advertisements, which shows the foreign language competence requirements in the Lithuanian labour market for service companies. **The study aims** to determine a job applicant's foreign language proficiency requirements for service companies in the Lithuanian labour market. The sample consisted of four hundred and thirty-three (N=433) job advertisements published on the Lithuanian labour exchange website cvbankas.lt. The five service industries in Lithuania were selected: Information Technology, Finance and Accounting, Customer Service, Business Management and Engineering. The job advertisements were collected and researched from January 2023 to September 2023. **Research methods:** The results of the empirical study were obtained by analysing EU policy documents and scientific literature, using statistical computing software, and comparing and summarising data. The general conclusion of the survey is that most employers place the highest demands on foreign language competence and that language competence requirements are just as important to employers as technical knowledge in their field. All employers surveyed explicitly state that foreign language proficiency is a prerequisite for working in their company.

Interestingly, as many as 51.61% of service industry employers list language proficiency as the first qualification requirement, followed by a list of other required so-called technical/specialised skills. It means that language proficiency is undeniably essential in today's labour market. According to the study, they are sometimes even more important, if not more important, than the technical qualifications a student acquires during their studies. The study also reveals other interesting facts about the language requirements of the Lithuanian service labour market. According to the survey, employers need employees who can communicate in a foreign language, especially English, and not just well, i.e. at levels C1-C2 of the Common European Framework of Reference for Languages. Despite the dominance of English in the service industry business world, more than English is needed to get a job. According to the survey, one in three employers require their employees to speak a second foreign language, and one in ten even a third. The most popular languages in the business sectors surveyed are English, Scandinavian and Russian.

The study reveals that language proficiency is now perceived as a value-adding attribute in the Lithuanian service labour market that directly contributes to employability. Without excellent language skills, it is practically impossible to find a job.

Keywords: foreign language knowledge, labour market, competencies.